

JØRGEN SVENDSEN

Uddannet aktuar og direktør i AFPR. Forsikringsmægler. Rådgiver inden for forsikring og pension. Tidligere ansat som direktør i pensionselskaber og mæglervirksomhed. JS@afpr.dk

Pensionsselskaber har solgt pensionsgarantier til kunderne

Aftaler. En verserende landsretssag skal endnu engang tage stilling til, om pensionsselskaberne har solgt pensionsydelsesgarantier eller banklignende rentegarantier.

Pensionsopparere, der har gamle aftaler med pensionsselskaberne, afventer med spænding resultatet af den verserende retssag om, hvad det præcis var, pensionsselskaberne garanterede. Det kan få stor indflydelse på, hvor mange ferierejser eller andre fornøjelser der bliver råd til, når de går på pension. Foto: Scanpix

En verserende landsretssag handler om de pensionsaftaler, kunderne fik tilbudt i 1980-1990'erne. Pensionsbranchen anvendte på det tidspunkt et fælles pris- og aftalegrundlag, som hedder G82, 4,5 procent (Teknisk Grundlag af 1982 med 4,5 procent i garanteret beregningsrente).

En pensionsydelsesgaranti sikrer kunderne en minimumspensionsydelse, når de går på alderspension, mens en rentegaranti sikrer kunderne en konstant årlig minimumsforrentning af pensionskontoen.

For pensionskunderne er der ikke længere stor forskel på de to typer garanti. De fleste pensionsselskaber udbetaler nemlig værdien af garantiaftalen, hvis kunden ønsker at opsigte aftalen før alderspensionering. Men for pensionsselskaberne giver det regnskabs- og konsolideringsfordele, hvis de kan vente til kundernes alderspensioner med at udbetale det fulde garanterede pensionsbeløb.

Hvis kunden »i gamle dage« fortrød en pensionsaftale og ville have det opsparede beløb, opgjorde pensionsselskabet en tilbagekøbsværdi. I G82-prisgrundlaget var det bekosteligt for kunden. Det kostede syv procent af pensionsformuen plus et ekspeditionsbeløb, hvis man ville stoppe eller flytte pensionsaftalen i »utide«. De høje tilbagekøbspriser gjorde det ufordelagtigt for kunderne at stoppe. Og den betød i praksis, at pensionsselskaberne kunne bevare pensionsaftalerne frem til alderspensionering.

Kunderne glade for nye beregninger

Pensionsselskaberne udvider pensionsoplysninger med en ny kontooversigt.

I løbet af 80'erne bliver stadig flere aktuarberegninger erstattet af IT, og som noget nyt udarbejder aktuaren en kontrolberegning af pensionsydelsesgarantierne. Beregningen kaldes en Thiele (differentiel) kontofremregning. I praksis afstemmes unøjagtigheder i den nye kontofremregning til de aftalte pensionsydelsesgarantiberegninger, men kunderne er begejstrede for den nye oplysning om pensionsformuens udvikling.

En kontofremregning minder nemlig på mange måder om en bankbog. Nu kan kunderne følge kontobevægelsen: Fra kontoen primo året, plus årets pensionsindbetaling, plus årets tilskrevne kontorente, minus udgifter til administration og minus udgifter til årets forsikringsdækninger.

I 1980'erne var det almindeligt, at pensionsselskabernes årlige kontorenter var større end den garanterede tekniske rente på 4,5 procent. Flere pensionsselskaber indførte på dette tidspunkt begrebet »rentegaranti«, når de i kundernes pensions- og kontooversigter skal forklare kunderne årets kontorente i forhold til den underliggende, garanterede rente på 4,5 procent, som indgår i pensionsydelsesgarantierne.

Det er disse nye kontooversigter og selskabernes ordvalg, som den verserende landsretssag handler om. Kontooversigterne og selskabernes ordvalg betyder, at aftalerne kan fortolkes i retning af »rentegarantier« – skønt pensionsselskaberne fortsat leverer de oprindelige pensionsgarantioplysninger.

For at undgå aftalemæssige misforståelser omdøber alle pensionsselskaberne i løbet af 90'erne udtrykket rentegarantier til ydelsesgarantier. Det er korrekt, som det har været fremme i dagspressen, at også kursisterne på forsikringshøjskolen i 1980'erne og 1990'erne benyttede begrebet »rentegaranti« om pensionsgarantierne. Men kursisterne lærer alene at regne på ydelsesgarantier med afsæt i de af aktuaren udarbejdede pristabeller.

Staten har også ansvar

Pris- og aftalegrundlaget G82 (4,5 procent) er godkendt af Finanstilsynet, og det blev reelt blåstemplet som et robust kundegrundlag

i 1982. Men allerede i 1984 indførte staten en realrenteafgift på pensionsafkast. En skat, som siden er blevet strammet ad flere omgange, og som vi i dag kender som pensionsafkastskat på 15,3 procent af årets afkast.

Det er klart, at pensionsselskaberne ikke kan garantere kunderne 4,5 procent i rente, når staten efterfølgende kan indføre en hård renteskat på afkastet. Pensionsselskaberne er jo i god tro med Finanstilsynets godkendelse, herunder at fremtidige skatter ikke omfatter eksisterende kundeaftaler. Alternativt kan et pensionsselskab kun forpligte sig

til kundeaftaler, hvor der er taget forbehold for nye skatter. I 2012 udgjorde pensionsafkastskatten 40 milliarder kroner, så det er årligt enorme beløb, pensionsselskaberne mangler til deres sikkerhed og til kunderne.

Staten kan naturligvis ikke »leve med«, at pensionsbranchen begrænser muligheder for at indføre skatter. Men med Finanstilsynets godkendelse har de et problem.

Alternativt burde der have været indført en kundeklausul om, at de 4,5 procent er før eventuelle kommende pensionsskatter. Så kunne pensionsselskaberne have reduceret kundeaftalen om 4,5 procent i teknisk rente

med 15,3 procent til 3,8 procent. Episoden var medvirkende til, at Finanstilsynets beføjelser blev indskrænket. I dag er det alene et »anmeldertilsyn«.

Finanstilsynet har ikke længere beføjelser til at godkende de lovpligtige tekniske pris- og aftalegrundlag.

Kunderne slipper for tilbagekøbsomkostningen på syv procent i G82-aftalerne – men kun fordi det er ydelsesgarantier.

I forlængelse af regeringsønsket om større valgfrihed og liberalisering af pensionssektoren i 2004 bliver pensionsselskaberne presset til at give afkald på de syv procent i tilbagekøbsomkostninger. I praksis er det umuligt at flytte pensionsopsparing uden at miste en formue. Kundernes garantiaftaler fastholdes imidlertid, men opsigelsesbetingelserne forbedres væsentligt til »kun« at udgøre et ekspeditionsgebyr på 1.500 kroner ved opsigelse i utide.

Pensionsselskaberne kan kun give afkald på denne sikkerhedsventil i kundeaftalerne, hvis der er pensionsydelsesgarantier – ellers belaster det den samlede selskabsrobusthed i kriseår markant. Så hvis man forestiller sig, at pensionsselskaberne fast årligt skal tilskrive 4,5 procent i stedet for de 2,5 procent, der nu tilskrives, i fire år, ville der mangle fire år gange to procent på kundekontoen, hvis kunden vil flytte i »utide«. Derfor var det betryggende for selskaberne, at de kunne trække syv procent og dermed kun »manglade« en procent.

Når der er en ydelsesgaranti, får kunderne også den høje garanti på »nye« indbetalinger frem til alderspensionering.

Det er ikke kun kundernes allerede opsparede pensionsformue, som er omfattet af de attraktive gamle G93-aftaler om 4,5 procent. Også kundernes fortsatte indbetalinger af samme aftalte størrelse omfattes af den oprindelige pensionsaftales attraktive rente. Og det på trods af at Finanstilsynet lukkede for oprettelse af nye aftaler på G82 – 4,5 procent – i 1998.

Havde pensionsselskaberne solgt de banklignende rentegarantier, ville »nye« indbetalinger ikke være omfattet af den høje rente. Men da både den allerede opsparede formue og værdien af de fremtidige indbetalinger indgår i aktuarens opgørelse af den garanterede pensionsydelse, får kunderne en massiv fordel ved pensionsydelsesgarantier. Så alt i alt er kunderne med aftaler baseret på G82 – 4,5 procent – blevet massivt forkælet af pensionsselskaberne.

Det skal være fordelagtigt at spare op

Folkepensionen og ATP kan i princippet også opgøres som en pensionskonto, en bankbog.

Folkepensionens grundbeløb er på 70.000 kroner i årlig alderspension og hertil kommer ATP-beløbet, som udgør 18.000 kroner i årlig alderspension. Begge beløb kan i princippet oplyses løbende som en personlig kontooversigt svarende til ovennævnte pensionskontooversigter.

Men hverken staten eller ATP ønsker at oplyse et sådant beløb, fordi det giver borgerne en fornemmelse af, at de foruden en garanteret folkepension også har et personligt opsparat pensionsbeløb stående på en statskonto eller på ATP-kontoen. I tabellen er vist et skøn for værdien af folkepension og ATP-ydelsesgarantierne ved alderspensionering samt et bud på, hvor mange milliarder staten burde have liggende, hvis folkepensionen skulle funderes på individuelle konti.

Opgørelsen viser, at staten ikke får råd til folkepensionen på langt sigt – det er alt for mange penge, der mangler til at dække det hul. Derfor er det en god idé, at den enkelte selv sparer op til alderspension, og at staten sikrer, at det er fordelagtigt for den enkelte at opføre sig pensionsfornuftigt.

Pensionsværdier

Overslag over pensionstilsagn og pensionsværdier	Folkepension – grundbeløb	ATPs pensionsbeløb
Alderspension ved 65 år	70.000	18.000
Anslået værdi i alderen 65 år	1.100.000	250.000
Samlede anslåede forpligtelse på alle statsborgere	6.000.000.000.000	600.000.000.000